

فصلنامه تراث رضوی

سال اول، شماره چهارم (پیاپی ۴)، زمستان ۱۴۰۴

فهرست چکیده‌های فارسی

- ۱..... مبانی جامعه‌شناختی-الهیاتی گفتگوهای دینی و بینادینی در قرآن
سید محمود نجاتی حسینی
- ۲..... خاطرات حبیب نوح: بازمانده‌های قدیس بودن اسلامی در سنگاپور
سوفیا ژز آرجانا
- ۳..... تقدس کعبه در پرتو قرآن: یک مطالعه تحلیلی
فریدالدین سبط
- ۴..... روایت به عنوان یک امکان در گفت‌وگوی بین ادیان: بازخوانی کتاب الهیات روایی دیوید تریسی
سید امیررضا مزاری
- ۵..... ترسیم مؤلفه‌های معیشت متعالی مبتنی بر آموزه‌های رضوی
محمد سلیمانی*، امیرحسین خورشیدی اطهر
- ۶..... پیامبر اسلام در آینه هنر اسلامی (مطالعه موردی خوشنویسی و موسیقی)
مهدی خرد

مبانی جامعه‌شناختی-الهیاتی گفتگوهای دینی و بنیادینی در قرآن

سید محمود نجاتی حسینی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۰۴

چکیده

گفت‌وگو اساس زیست جمعی مسالمت‌آمیز در جهان مدرن معاصر است. در زیست‌جهان دینی و بنیادینی نیز گفت‌وگو بن‌مایه دین‌ورزی مسالمت‌آمیز است. مبنای یک گفت‌وگوی دین‌ورزانه مسالمت‌آمیز نیز تساهل-تفاهم-توافق است، که خود یک نهاده فرهنگی-اجتماعی و محصول تاریخ و فرهنگ و جامعه‌ای است که قرار است این امر در آن محقق شود. به عبارتی، گفت‌وگوهای دین‌ورزانه بنیادینی، درون‌دینی و برون‌دینی از تعامل و تقابل میان متن و زمینه برمی‌خیزند. در این میان، سبک خوانش و قرائت متن‌های مقدس (از جمله قرآن) می‌تواند به فهم این گفت‌وگوها از حیث شناختی و عقیدتی کمک کند. مسئله مقاله حاضر نیز فهم هرمنوتیکی این گونه گفت‌وگوهای دین‌ورزانه بنیادینی، درون‌دینی و برون‌دینی و بینامذهبی در زیست‌جهان اسلام معاصر با ارجاع به متن قرآن است. این مقاله با طرح این پرسش کلیدی راهنما که «فرهنگ گفت‌وگوی بنیادینی در قرآن چگونه صورت‌بندی شده و بر چه زمینه اجتماعی شکل می‌گیرد؟» در پی به دست دادن پاسخ‌های متنی همراه با تفسیر هرمنوتیکی آن‌ها است. به همین منظور، در این مقاله روش «هرمنوتیک دینی و الهیاتی» و «نظریه جامعه‌شناسی الهیات» به فراخور بحث، جهت تحلیل پاسخ‌ها به کار گرفته شده است.

کلیدواژه‌ها

قرآن، گفت‌وگوهای دینی و بنیادینی، هرمنوتیک دینی، هرمنوتیک متن مقدس، هرمنوتیک الهیاتی، جامعه‌شناسی الهیات

۱. مدیر بخش جامعه‌شناسی دین، مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

(nejati.hosseini@gmail.com)

خاطرات حبیب نوح: بازمانده‌های قدیس بودن اسلامی در سنگاپور

سوفیا رُز آرجانا

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۰۱

چکیده

حبیب نوح، عارف و شخصیت مقدس و برجسته سنگاپور، کانون زیارت مسلمانان سنگاپوری و گردشگران مسلمان است. آرامگاه او، که بخشی از باوری دیرین و گسترده‌تر درباره اولیای الهی در میان مسلمانان محسوب می‌شود، مکانی برای تداعی خاطرات و گرامی‌داشت یادهاست. با توجه به این که مسلمانان در سنگاپور اقلیتی کوچک را تشکیل می‌دهند، این آرامگاه گواهی بر تداوم حضور مالایی‌های مسلمان، تصوف و فرهنگ تکریم اولیا در این دولت‌شهر جزیره‌ای کوچک است. مقاله حاضر به بررسی تاریخچه، تداوم حیات و سنت‌های مذهبی پیرامون آرامگاه حبیب نوح می‌پردازد.

کلیدواژه‌ها

اسلام، تصوف، سنگاپور، معجزات، کرامت، آرامگاه

۱. استاد کالج هنر و ادبیات پاتر، b شگه و سترنک تاکی، b و گنگرینک تاکی، ایالات متحده آمریکا.
(sophia.arjana@wku.edu)

تقدس کعبه در پرتو قرآن: یک مطالعه تحلیلی

فریدالدین سبط

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۹/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۲۴

چکیده

در این مقاله، قصد دارم توصیف قرآن از کعبه به عنوان مقدس‌ترین زیارتگاه مسلمانان را بررسی کنم. به عبارت دیگر، هدف من شناسایی ویژگی‌هایی است که قرآن به کعبه نسبت می‌دهد و بر تقدس آن تأکید می‌کند. برای این منظور، ابتدا نام‌های قرآنی را که مستقیماً به کعبه اشاره دارند، و همچنین نام‌هایی را که به مسجدالحرام، مسجدی که کعبه در مرکز آن قرار دارد، و مکه، شهری که مسجدالحرام در آن واقع شده است، اشاره دارند، تجزیه و تحلیل می‌کنم. سپس نشان می‌دهم که چگونه این نام‌ها تقدس کعبه را منعکس می‌کنند. در مرحله بعد، آیات قرآنی مرتبط با کعبه را مورد بحث قرار می‌دهم تا نشان دهم که چگونه محتوای آن‌ها تقدس آن را تأیید می‌کند و چه ویژگی‌های خاصی را به آن نسبت می‌دهند. بر اساس این دو بررسی، نتیجه می‌گیرم که قرآن کعبه را نه صرفاً به عنوان یک مکان مقدس، بلکه به عنوان مقدس‌ترین مکان معرفی می‌کند.

کلیدواژه‌ها

کعبه، مسجدالحرام، مکه، مکان مقدس، نام‌های قرآنی، محتوای قرآنی

روایت به عنوان یک امکان در گفت‌وگوی بین ادیان:

بازخوانی کتاب الهیات روایی دیوید تریسی

سید امیررضا مزاری

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۱۸

چکیده

مدل‌های خاصی از الهیات مسیحی می‌توانند به تسهیل گفت‌وگوی بین ادیان کمک کنند. یک مدل برجسته و مهم الهیات روایی است، که به طور مشخص توسط مکاتب ییل و شیکاگو ارائه شده است. تأکید اصلی این الهیات بر روایت و اشکال روایی به عنوان ابزاری برای بیان داستان‌ها در متون مقدس است. محققان مرتبط با این مکاتب اغلب از بینش‌های فیلسوفان و نظریه‌پردازان ادبی مانند پل ریکور و اریک اورباخ بهره می‌برند. دیوید تریسی، از متکلمان برجسته مکتب شیکاگو، با بهره‌گیری از مفهوم روایت ریکور، تلاش کرده است تا الهیاتی معتبر را در دنیای مدرن نظام‌مند کند. برای این منظور، او دو منبع اساسی الهیات را توضیح می‌دهد: تجربه و زبان مشترک انسانی و متون مسیحی. او روشی متافیزیکی مبتنی بر مواجهه انسان با متن مقدس ارائه می‌دهد. روش او بر کیفیت ذاتاً روایی تجربه انسانی بنا شده است. از این نظر، روش الهیاتی تریسی مبنی بر همبستگی انتقادی متقابل بین متون مسیحی و ساخت روایت‌های زیسته، هستی ما در جهان را شکل می‌دهد. الهیات روایی تریسی، با محوریت داستان‌های ادیان و ضرورت هماهنگی متقابل بین پیروان، اثرات زیر را به همراه دارد: تقویت درک و همدلی متقابل، یادگیری و رشد همبستگی متقابل، تأمل در باورهای دینی خود از طریق باورهای سایر ادیان، به رسمیت شناختن تنوع در یک سنت دینی، احترام به باورهای سایر ادیان، احترام به رمز و راز و ابهام که بخشی از تجربیات دینی هستند، و ایجاد و تعمیق روابط.

کلیدواژه‌ها

الهیات روایی، دیوید تریسی، روایت، گفتگوی بین ادیان

۱. گ. وه‌فلد، «شکده تحقیقات الهیات و علم سیاسی»، «شکده آزاد اسلامی»، واحد مطالعات و تحقیقات، تهران، ایران.

(mazari.amir@gmail.com)

ترسیم مؤلفه‌های معیشت متعالی مبتنی بر آموزه‌های رضوی

محمد سلیمانی

امیرحسین خورشیدی اطر

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۱/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۲/۰۶

چکیده

این مقاله با هدف تبیین مؤلفه‌های معیشت متعالی در ساحت فردی از منظر امام رضا علیه السلام، به واکاوی یک الگوی معیشتی متمایز می‌پردازد. این الگو به نحو بنیادین با الگوهای رایج مادی‌گرایانه (مبتنی بر فردگرایی، سودمحوری و رقابت مخرب) تمایز دارد، تمایزی که در مبانی هستی‌شناختی (خلیفه‌اللهی انسان)، غایت‌شناختی (هدف نهایی کمال به جای انباشت ثروت) و روش‌شناختی (محوریت تعاون به جای رقابت) متجلی می‌شود. بررسی روایات منقول از علی بن موسی‌الرضا (علیه السلام) به شناسایی برخی مؤلفه‌های کلیدی و وجوه متمایز الگوی معیشت انجامید. در منظومه فکری رضوی، تدبیر معیشت نه تنها با هدف رفع نیازها، بلکه به مثابه محقق‌کننده رشد و کمال فردی و با رویکردی جامع به تمام ابعاد وجودی انسان صورت می‌پذیرد. همچنین، این توجه به ابعاد وجودی انسان اقتصاد را در خدمت اخلاق و معنویت قرار می‌دهد و تأمین نشاط مادی (لذت حلال) را وسیله‌ای برای توانمندی در امور معنوی می‌شمارد. علاوه بر این، معیشت باید بستر خودشکوفایی و توسعه فردی باشد و صرفاً یک فعالیت روزمره و تکراری نیست. از منظر چارچوب تعاملات اجتماعی نیز معیشت متعالی مبتنی بر همکاری، همدلی و تعاون شکل می‌گیرد و فعالیت فرد در مسیر تحقق معیشت باید به صلاح و فلاح جامعه نیز منجر شود. علاوه بر این، در الگوی معیشت متعالی، تعریف سطح مشخصی از مسئولیت اجتماعی (توجه به جامعه و طبیعت) به نحوی مؤثر، اثرات خارجی منفی اقتصاد را از طریق سازوکارهای درون‌زا و اخلاقی کنترل می‌کند. از این رو می‌توان ادعا کرد که الگوی معیشت متعالی رضوی یک چارچوب فکری و عملی جامع را در اختیار فرد و جامعه قرار می‌دهد که می‌تواند بحران‌های ناشی از شکاف بین ارزش‌های معنوی و فعالیت‌های اقتصادی را برطرف کند.

کلیدواژه‌ها

معیشت متعالی، رشد معنوی، ابعاد وجودی انسان، توسعه فردی، مسئولیت اجتماعی

۱. عضو هیئت علمی، د. شگه معارف اسلامی و اقتصاد، د. شگه امام صادق علیه السلام، تهران، ایران. (solimani@isu.ac.ir)

۲. د. شگه مدیریت قرار د های هت و گاز، د. شگه معارف اسلامی و اقتصاد، د. شگه امام صادق علیه السلام.

پیامبر اسلام در آینه هنر اسلامی: مطالعه موردی خوشنویسی و موسیقی

مهدی خرد

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۲/۰۷

چکیدہ

در ابتدای ظهور اسلام، هنر رایج هنری التقاطی بود که بیشتر تحت تأثیر هنر بیزانس و ایران قرار داشت. اما در ادامه دارای شاخصه‌های متفاوتی شد که اکنون به آن هنر اسلامی می‌گویند. با مطالعه قرآن و سیره و سخنان پیامبر درمی‌یابیم که «زیبایی» به معنای عام آن و «هنر» در معنای خاص آن در نص قرآن مجید و سیره رسول اکرم نقش مهمی داشته و نادیده گرفته نشده است. در این مقاله در پی آنیم که بدانیم نقطه اتصال رسول گرامی اسلام با هنر چیست و در این میان دو هنر موسیقی و خوشنویسی را مورد مطالعه قرار می‌دهیم. این دو مقوله را در سیره شخصی، خلقیات، رهنمودها و سبک زندگی پیامبر اسلام بررسی خواهیم کرد. همچنین تأثیرپذیری‌های این دو هنر از سیره رسول اکرم را تحلیل می‌کنیم. در ابتدا توضیحاتی در مورد مفهوم هنر اسلامی می‌آوریم تا مخاطب به تعاریف مختلف از آن آگاه شود و نیز بداند که میان متفکران این عرصه یک‌دستی و اتفاق نظر در مفهوم هنر اسلامی و منشأ آن وجود ندارد. سپس جزئیاتی از نگرش و سخنان پیامبر در مورد هنر خوشنویسی را می‌آوریم و تأثیر سیره ایشان بر آن هنر از جمله حلیه‌نویسی را بررسی می‌کنیم. سپس احادیث مرتبط با سلوک و منش پیامبر در باب موسیقی را می‌کاویم. این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی و با کمک منابع کتابخانه‌ای و اسنادی صورت پذیرفته است. با توجه به حساسیت موضوع، تا جای ممکن از منابع دست‌اول و مشهور استفاده شده و در توصیفات نیز در حد امکان از تفسیر به رأی پرهیز شده است.

کلیدواژه‌ها

پیامبر اسلام، هنر اسلامی، موسیقی، خوشنویسی

۱. د شجره دکتري څي شجره نيز، د شکره نيز، د شکو نيز، د غوړ نيز، د مطالعات عالي هنر، تهران، ايران.
(mehdi.kherad@gmail.com)